

MUNI
LAW

Vlastnické právo

doc. JUDr. Pavel Koukal, Ph.D.
Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Vlastnické právo a obecná svoboda jednání

– Čl. 2 odst. 3 LZPS

– § 3 odst. 1 o.z.

– Isaiah Berlin, Immanuel Kant

– *„Respektování autonomní sféry jednotlivce, která také požívá ochrany ze strany státu tak, že na jedné straně stát zajišťuje ochranu proti zásahům ze strany třetích subjektů a na straně druhé sám vyvíjí pouze takovou aktivitu, kterou do této sféry nezasahuje, resp. zasahuje pouze v případech, které jsou odůvodněny určitým veřejným zájmem, a kdy je takový zásah proporcionální s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo“ (náleží I. ÚS 546/03).*

Vlastnické právo a autonomie jednotlivce

- „Vlastnické právo náleží svou povahou do kategorie "základních" práv a svobod jednotlivce ("core-rights"), a tvoří tedy jádro personální autonomie jednotlivce ve vztahu k veřejné moci. Podle liberální tradice, která stála u zrodu ideologie základních práv a svobod, je vlastnické právo všezahrnující kategorií autonomního postavení jednotlivce vůči veřejné moci [...]
- Nicméně tak jako jiná základní práva je rovněž vlastnické právo omezitelné, a to v případě kolize s jiným základním právem nebo v případě nezbytného prosazení ústavně aprobovaného veřejného zájmu. Vzhledem k tomu, že vlastnické právo má - na rozdíl od jiných základních práv - poměrně jasně vyjádřitelnou materiální (hmotnou) ekonomickou hodnotu a jeho realizace stojí v základu společenských tržních transakcí, vyžaduje jeho případné omezení poskytnutí kompenzace (náhrady)“. **(nález II.ÚS 268/06)**

Vlastnické právo jako věčný problém

- „*Nic nepůsobí na lidskou představivost a **nepudí vášně lidí** tak silně jako vlastnické právo jakožto jediné a despotické panství, které si jeden člověk nárokuje a vykonává nad jsoucný tohoto světa s naprostým vyloučením práva jakéhokoli jiného jedince ve vesmíru“.*
- **William Blackstone**, *Commentaries on the Laws of England in Four Books*

Deklarace práv člověka a občana ze dne 26. 8. 1789

- Čl. XVII: „*Protože vlastnictví je nedotknutelným a posvátným právem, nikdo ho nemůže být zbaven kromě případu, kdy by to vyžadovala zákonně zajištěná veřejná nezbytnost. A pod podmínkou spravedlivého a předchozího odškodnění*“.

Všeobecná deklarace lidských práv

- Čl. 17
- 1. *Každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými.*
- 2. *Nikdo nesmí být svévolně zbaven svého majetku*

Dodatkový protokol k EÚLP

- Čl. 1: *„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva“ ...*

Charta základních práv a svobod EU

– Čl. 17 Právo na vlastnictví

– 1. *Každý má právo vlastnit zákonně nabytý majetek, užívat jej, nakládat s ním a odkazovat jej. Nikdo nesmí být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu, v případech a za podmínek, které stanoví zákon, a při poskytnutí spravedlivé náhrady v přiměřené lhůtě.*

Užívání majetku může rovněž být upraveno zákonem v míře nezbytné z hlediska obecného zájmu.

– 2. *Duševní vlastnictví je chráněno.*

Vlastnické právo irituje

- ***„Vlastnictví je krádež! Na počátku každého velkého majetku je krádež“ (Joseph Proudhon)***
- ***„„Soukromé vlastnictví bylo a je i dnes příčinou nekonečného počtu zločinů a neštěstí člověka... V rozumné společnosti nebude existovat soukromé vlastnictví.“ (Robert Owen)***
- ***„V tomto smyslu mohou komunisté shrnout svou teorii v jedinou větu: zrušení soukromého vlastnictví“ (Karel Marx a Bedřich Engels)***

Vlastnické právo vytváří řád a je nástrojem motivujícím je směně

- *„Nedá se také slovy vyjádřiti skutečnost, jaké uspokojení člověku působí, může-li něco nazývati svým“ (Aristoteles, Politika)*
- *„Osoby, které mají něco společného a společně toho užívají, mnohem spíše se znesváří než majitelé soukromého jmění“ (Aristoteles, Politika)*
- *„Předpokladem obchodování je, že jakékoliv zboží musí mít konkrétního vlastníka. Obchody založené na dodání zboží a zaplacení tvoří ústřední bod smluv, a proto jsou vlastnictví a smlouvy pro středověký městský život stejně nezbytné jako pro kapitalistické instituce“ (N. Rosenberg, L.E. Birdzell, How the West Grew Rich)*

Vlastnické právo a teorie vyjednávacích her

- Adam (subjektivní užitek: 3000 USD)
- Blair (subjektivní užitek: 4000 USD; zdědí 5000 USD)
- Prodejní cena: 3500 USD
- **Kooperativní řešení: $4000+1500+3500=9000$**
- **Nekooperativní řešení: $5000+3000=8000$**

Předmět vlastnického práva

Statky	vyloučitelné (excludable)	nevyloučitelné (non-excludable)
rivalitní (rivalrous)	[soukromé statky] krajíc chleba, auto, notebook	[veřejné statky smíšené] zdroje surovin – zásoby ryb, uhlí
nerivalitní (non- rivalrous)	[klubové statky/přirozené monopoly] kabelové a satelitní vysílání, kino, soukromé párty	[veřejné statky] Terestriální vysílání, veřejné osvětlení, vzduch, ohňostroji

Předmět vlastnického práva

- „*Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje*“ (čl. 11 odst. 1 LZPS)
- Vlastnické právo *largo sensu* (§ 1011, § 495 o.z.) – subjektové hledisko
- Vlastnické právo *stricto sensu* (§ 1012 o.z.) – objektové hledisko

Základní charakteristika vlastnického práva *stricto sensu*

- Absolutní právo
- Děditelné
- Zcizitelné
- Časově neomezené, nepromlčitelné
- Přímé právní panství nad věcí hmotnou
- Elastické
- Rovné
- Sebeomezující (zavazující)

Obsah VP *stricto sensu*

- § 1012: „*Vlastník má **právo** se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku **se zakazuje** nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.*“
- *ius excludendi, ius utendi et fruendi, ius abutendi, ius disponendi, ius dereliquendi*
- *obligatio non impedit, obligatio non nocebit*

Ochrana vlastnického práva

- Petitorní ochrana
 - Žaloba na vydání věci (§ 1040, 1041)
 - Žaloba zápůrčí (§ 1042)
- Určovací žaloba

- Publiciánská žaloba na ochranu domnělého vlastnického práva (§1043)
- Petitorní ochrana (obligačně) oprávněných (§ 1044)

Reivindikační žaloba

- Žaloba na vydání
- Žaloba na vyklizení

- *Petit žaloby: žalovaný je povinen vydat žalobci automobil zn. XY, výrobní č. YZ, do 3 dnů od právní moci rozsudku (resp. vyklidit pozemek p.č. 1, k.ú. XY)*

- *Neomezená doba pro podání žaloby (vlastnické právo se nepromlčuje), ale možnost vydržení (§1089an.)*

Žaloba zápůrčí

- *Actio negatoria*
- Žaloba na 1) **zdržení se jiných zásahů** do vlastnického práva než je neoprávněné zadržování věci (např. neoprávněné přecházení přes cizí pozemek)
- 2) **odstranění negativních následků**

Žaloba určovací

- Nejde o specifickou vlastnickou žalobou
- Žaloba v **procesním smyslu (§ 80 o.s.ř.)**
- Obecná žaloba využitelná i pro jiné případy (určení toho, že zde právo či právní vztah je či není)

- Není žalobou na plnění
- Podmínkou přípustnosti žaloby je **naléhavý právní zájem** žalobce na určení (např. vlastnického práva)
- Neomezená lhůta pro podání žaloby

Publiciánská žaloba

- Žaloba z lepšího práva
- §1043 o. z.
- *Actio Publiciana in rem*
- Zvláštní ochrana toho, kdo **není vlastník**, ale má k věci domnělé vlastnické právo (nabytí mělo určitou kvalitu), případně je vlastníkem, ale své vlastnické právo nemůže prokázat
- ~~Právní fikce (normativní konstrukce)~~

Petitorní ochrana obligačně oprávněných

- § 1044 o.z.
- Jak negatorní, tak reivindikační žaloba
- Obecná ochrana detence
- Lze použít i na ochranu tzv. virtuálního vlastnictví

Nabývání vlastnického práva

– Originární způsoby

- Privlastnění (§ 1045 - § 1050 o.z.)
- Nález (§ 1051 - § 1065 o.z.)
- Přírůstek (§ 1066 - § 1088 o.z.)
- Vydržení (§ 1089 - § 1098 o.z.)
- Nabytí vlastnického práva od neoprávněného (§ 1109 a násl. o.z.)

– Derivativní způsoby

- Převod (§ 1099 o.z.)
- Přechod (děděním) (§ 1475 o.z.)
- Na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci (§ 1114 o.z.)